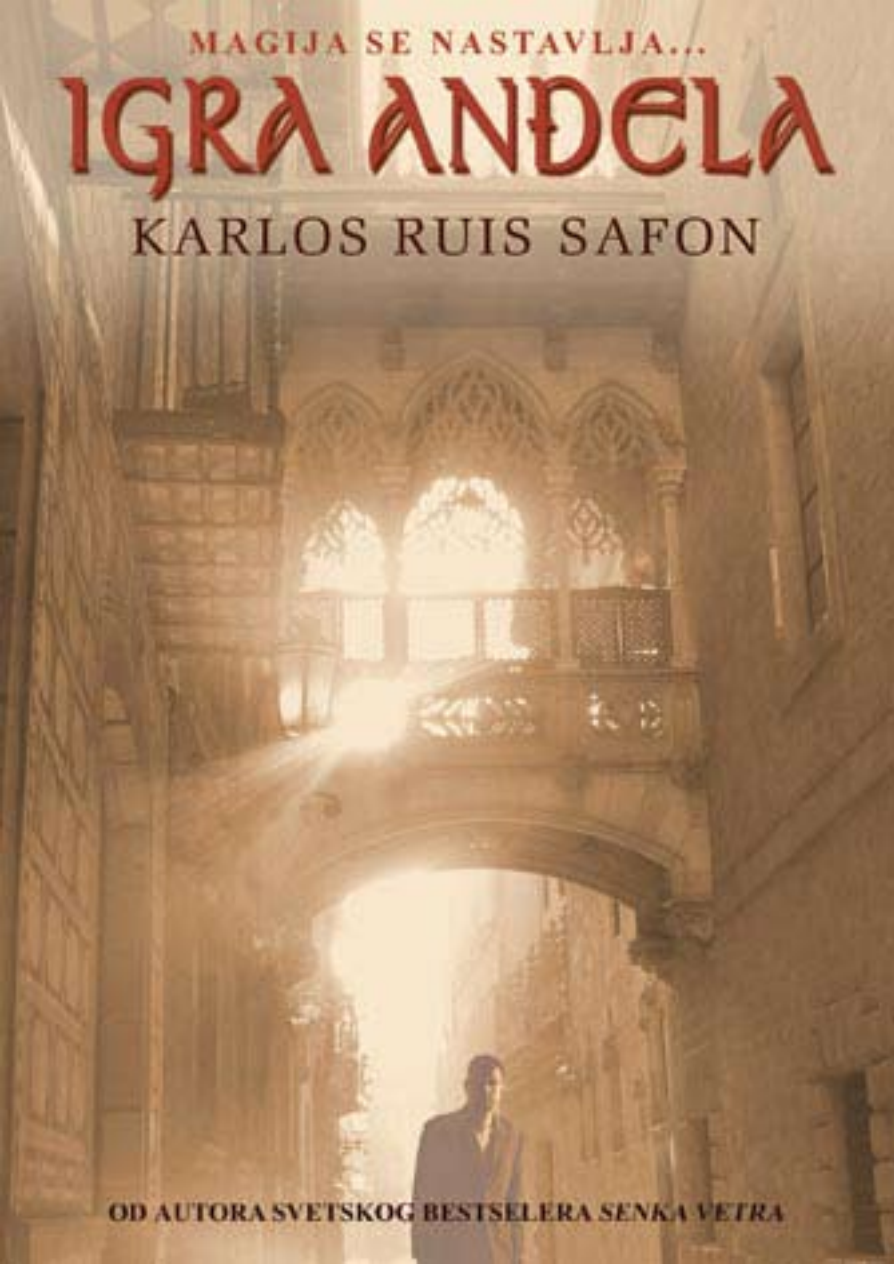

MAGIJA SE NASTAVLJA...

IGRA ANĐELA

KARLOS RUIS SAFON

OD AUTORA SVETSKOG BESTSELLERA SENKA VETRA

Prvi čin

GRAD UKLETIH

1

Pisac nikad ne zaboravlja kada je prvi put primio novac ili hvalospeve za neku priču. Nikad ne zaboravlja kada je prvi put osetio slatki otrov taštine u krvi i poverovao da će mu, ako niko ne otkrije njegov nedostatak talenta, san o književnosti obezbediti krov nad glavom, topao obrok na kraju dana i ono za čim najviše žudi: njegovo ime odštampano na nekom bednom komadu papira koji će ga sigurno nadživeti. Pisac je osuđen da se seća tog trenutka, jer tada je već izgubljen i njegova duša ima svoju cenu.

Moj prvi put bio je jednog radnog dana u decembru 1917. Imao sam tada sedamnaest godina i radio sam u *Glasi industrije*, propalom dnevnom listu koji je tavorio u ruševnoj zgradi gde se prethodno nalazila fabrika sumporne kiseline i čiji su zidovi još uvek isijavali onu izjedajuću paru koja je nagrizzala nameštaj, odeću, dušu, pa čak i donove cipela. Sedište lista uzdizalo se iza šume anđela i krstova groblja u četvrti Pueblo Nuevo, i izdaleka se njegova silueta utapala u siluete panteona što su se ocrtavale na horizontu ispresecanom stotinama dimnjaka i fabrika koje su ispredale večno skerletnu i crnu zoru nad Barselonom.

Te noći, u kojoj će moj život krenuti drugim tokom, pomoćnik direktora don Basilio Moragas našao je za shodno da me pozove malo pre zatvaranja u mračni sobičak u dnu redakcije, koji je istovremeno bio kancelarija i soba za pušenje tompusa. Don Basilio je izgledao kao grubijan s gustim brkovima, koji nije trpeo budalaštine, i bio je pobornik teze da su izdašna upotreba priloga i preterano kićenje pridevima stvar po kojoj se prepoznaju perverznci i anemični ljudi. Ako bi otkrio nekog urednika sklonog nakićenju prozi, poslao bi ga da tri nedelje sastavlja umrlice. Ako

bi, nakon čistilišta, taj ponovio prestup, don Basilio bi ga stavio u rubriku Domaćinstvo na neodređeno. Svi smo strepeli od njega, i on je to znao.

„Don Basilio, zvali ste me?“, stidljivo sam upitao.

Pomoćnik direktora me je pogledao ispod oka. Ušao sam u kancelariju koja je mirisala na znoj i duvan, tim redom. Don Basilio je ignorisao moje prisustvo i nastavio da čita jedan od članaka na stolu, sa sve crvenom olovkom u ruci. Nekoliko minuta, pomoćnik direktora je tekst rešetao ispravkama, bogami i amputacijama, cedeći kroz zube pogrde kao da mene nema. Ne znajući šta mi je činiti, primetio sam stolicu naslonjenu na zid i krenuo da sednem.

„Ko vam je rekao da sednete?“, promrmljao je don Basilio ne dižući pogled s teksta.

Brže-bolje sam ustao i prestao da dišem. Pomoćnik direktora je uzdahnuo, ispustio crvenu olovku i zavalio se u fotelju da bi me zatim odmerio kao da sam neki neupotrebljivi komad nameštaja.

„Rekli su mi da pišete, Martine.“

Progutao sam pljuvačku, a kad sam otvorio usta, iz njih izađe neki komični glasić.

„Pomalo, mislim, ne znam, hoću reći, eto, da, pišem...“

„Nadam se da pišete bolje nego što govorite. A šta pišete, ako smem da pitam?“

„Krimi romane. Odnosno...“

„Mislim da znam.“

Don Basilio me je prezrivo pogledao. Da sam mu rekao da se bavim izradom figurica s motivima rođenja Hristovog od sveže balege, izmamio bih mu triput više entuzijazma. Uzdahnuo je ponovo i slegnuo ramenima. „Vidal kaže da uopšte niste loši. Da se ističete. Jasno je da, s konkurencijom kakva je ova ovde, to i nije neko dostignuće. Ali, ako Vidal tako kaže...“

Pedro Vidal je bio zvezda *Glasa industrije*. Pisao je jednu kolumnu nedeljno, što je bilo jedino vredno čitanja u listu, i bio je autor tuceta romana o gangsterima iz Ravala što dele postelju s damama iz visokog društva, koji su stekli skromnu popularnost. Uvek odeven u besprekorna svilena odela i sjajne italijanske mokasine, Vidal

je imao izgled i držanje džentlmena koji ne izbija sa koktela, plave kose uvek uredno začešljane, tankih brkova i osmeha koji mu je lako dolazio, a on ga darežljivo poklanjao, osmeha nekog ko se oseća dobro u svojoj koži i u spoljnom svetu. Bio je potomak dinastije španskih povratnika koji su se u Americi obogatili trgovinom šećera i koji su, po povratku, zarili zube u sočnu krišku elektrifikacije grada. Njegov otac, patrijarh tog klana, bio je jedan od većinskih deoničara lista, a don Pedro je koristio redakciju kao igralište na kome može da ubije dosadu izazvanu time što nije morao da radi ni jedan jedini dan u životu. Šta ima veze što novine gube novac kao što novi automobili, koji su počinjali da zuje ulicama Barselone, gube ulje; s tolikim plemićkim titulama, dinastija Vidalovih je sad u Ensanceu skupljala banke i zamkove veličine malih kneževina.

Pedro Vidal je bio prvi kome sam pokazao stvari koje sam napisao dok sam još bio dečko i raznosio kafu i cigare po redakciji. Uvek je imao vremena za mene, da pročita moja pisanija i da me posavetuje. S vremenom me je unapredio u svog pomoćnika i dozvolio mi da mu prekucavam tekstove. On je bio taj koji mi je rekao da je, ako želim da svoju sudbinu založim u ruskom ruletu književnosti, spreman da mi pomogne i da me posavetuje oko prvih koraka. Držeći reč, sad me je bacao u kandže don Basilija, Kerbera naših novina.

„Vidal je jedan sentimentalac, koji još veruje u te duboko antišpanske legende kao što je meritokratija ili davanje šanse onom ko je zaslužuje, a ne onom ko u tom trenutku ima najbolju vezu. S obzirom na to koliko je para težak, može sebi da dozvoli da bude takav lirični zanesenjak. Da je meni stoti deo para koje njemu pretiču, posvetio bih se pisanju soneta, i ptičice bi sve sletale da mi jedu iz ruke, opijene mojom dobrotom i bogatstvom duha.“

„Gospodin Vidal je veliki čovek“, usprotivio sam se ja.

„I više od toga. On je svetac, jer me, iako vi izgledate kao klošar, nedeljama davi pričom o tome koliko je talentovan i radan redakcijski miljenik. On zna da sam u suštini meka srca, a, sem toga, obećao mi je da će mi, ako vam pružim ovu priliku, pokloniti kuti-

ju tompusa. A ako Vidal tako kaže, za mene je to kao da je Mojsije sišao s planine s kamenim blokom u ruci i objavio istinu svetu. Zato vam, da zaključimo, jer je Božić, i da bi me vaš prijatelj već jednom ostavio na miru, nudim da debitujete kao heroj: punim jedrima uz vetar, prkoseći buri.“

„Mnogo vam hvala, don Basilio. Uveravam vas da se nećete pokajati što...“

„Ne zalećite se, žutokljunče. Da vidimo, šta vi mislite o izdašnoj i nekontrolisanoj upotrebi predloga i prideva?“

„To je sramota i moralo bi da bude regulisano Krivičnim zakonom“, odgovorio sam sa žarom militantnog konvertita.

Don Basilio je klimnuo glavom s odobravanjem.

„Na dobrom ste putu, Martine. Znate šta su prioritete. U ovom poslu prežive oni koji imaju prioritete, a ne principe. A sada plan. Sedite i dobro otvorite uši, jer vam neću dvaput ponavljati.“

Plan je bio sledeći. Iz razloga koje je don Basilio procenio da ne treba potanko objašnjavati, zadnja strana nedeljnog izdanja, koja je tradicionalno bila rezervisana za neku priču ili putopis, u poslednji je čas otkazana. Predviđena je bila naracija obojena patriotizmom i gorljivim lirizmom o pohodima soldata u kojim su oni, stih po stih, spasavali hrišćanstvo i sve što je pristojno pod kapom nebeskom, počev od Svete zemlje, pa sve do delte Ljobregata. Nažalost, tekst nije stigao na vreme ili, kako sam ja pretpostavljao, don Basilio nije baš goreo od želje da ga objavi. To nas je dovelo u poziciju da imamo šest sati do zaključivanja lista, a nemamo nijednog drugog kandidata koji bi zamenio priču, osim oglasa preko cele strane, reklame za korset od kitove kosti koji obećava kukove iz snova i imunost na kanelone. Suočen s tom dilemom, savet redakcije je prelomio da valja skupiti hrabrost i namoliti književne talente, koji u ogromnom broju trepere po redakciji, da spasu zadnju stranicu i objave četiri šljafne neke tople ili neobične ljudske priče na radost i zabavu naše verne publike, koju čine porodični ljudi. Lista proverenih talenata koje valja zvati sastojala se od deset imena, od kojih nijedno, naravno, nije bilo moje.

„Martine, prijatelju, okolnosti su takve da ni jedan jedini od dvorskih velikaša sa našeg platnog spiska niti je ovde prisutan, niti

ga možemo pronaći u tako kratkom vremenskom roku. Suočen sa skoro sigurnom propašću, rešio sam da vama dam priliku.“

„Računajte na mene.“

„Računam na pet stranica sa duplim proredom za manje od šest sati, don Edgare Alane Poe. Donesite mi priču, ne traktat. Kad budem hteo propoved, otići ću na ponoćnicu. Donesite mi priču koju nisam pročitao ranije, a ako sam je već i pročitao, donesite mi je tako dobro napisanu i ispričanu da to i ne primetim.“

Spremao sam se da izletim odatle na krilima vetra kad je don Basilio ustao, zaobišao pisači sto i stavio mi ručerdu veličine i težine nakovnja na rame. Tek tad, videvši ga izbliza, primetio sam mu osmeh u očima.

„Ako priča bude pristojna, platiću vam deset peseta. A ako bude više nego pristojna i sviđi se našim čitaocima, još ću vas objavljivati.“

„Neko specifično uputstvo, don Basilio?“, upitao sam.

„Da. Nemojte me izneveriti.“

Narednih šest sati proveo sam u transu. Smestio sam se za sto u sredini redakcije, rezervisan za Vidala tokom onih dana kad bi mu se ćefnulo da dođe i s nama provede neko vreme. Sala je bila pusta i utonula u izmaglicu koju je ispleo dim deset hiljada cigareta. Zažmurio sam na trenutak i prizvao sliku: prekrivač od crnih oblaka što se izliva na grad kroz kišu, čovek koji ide tražeći senke, s krvlju na rukama i tajnom u pogledu. Nisam znao ko je ni od koga beži, ali će on tokom narednih šest sati postati moj najbolji prijatelj. Uvukao sam papir u mašinu i, nemilice, krenuo da cedim sve što sam mogao iz sebe. Borio sam se sa svakom rečju, svakom rečenicom, svakim zaokretom u priči, svakom slikom i svakim slovom kao da su poslednji koje ću napisati. Pisao sam, brisao, pa ponovo ispisivao svaki redak kao da mi od toga život zavisi, da bih ga potom još jednom napisao. Jedino društvo bio mi je neprekidni odjek tipki, što se gubio u senkama sale, i veliki zidni sat, koji je trošio minute preostale do svitanja.

Nešto pre šest ujutru izvadio sam poslednju stranicu iz mašine i uzdahnuo poražen i sa osećajem da imam osinjak umesto mozga. Začuo sam spore i teške korake don Basilija, koji je ustao nakon jedne od svojih strogo kontrolisanih dremki i oprezno mi prilazio. Zgrabio sam stranice i predao mu ih, ne usuđujući se da mu uhvatim pogled. Don Basilio je seo za susedni sto i upalio lampu. Oči su klizile gore-dole po tekstu, ne odajući nikakav utisak. Zatim je načas odložio cigaru na kraj stola i, gledajući me, naglas pročitao prvi red.

„Noć pada na grad, a ulice nose miris baruta kao dah kakve kletve.“

Don Basilio me pogleda ispod oka, a ja s naporom namestih osmeh, koji mi je otkrio sve do poslednjeg zuba. Ne rekavši više ništa, ustade i ode s mojom pričom u rukama. Video sam ga kako odlazi prema svojoj kancelariji i zatvara vrata za sobom. Ostao sam skamenjen, ne znajući da li da zbrišem ili da sačekam smrtnu kaznu. Nakon deset minuta, koji su mi se činili kao deset godina, vrata kancelarije pomoćnika direktora se otvoriše i gromki glas don Basilija prolomi se celom redakcijom.

„Martine. Hoćete li, molim vas, doći.“

Vukao sam se što sam sporije mogao, praveći sve kraće korake, sve dok mi nije bilo druge nego da pomolim glavu i podignem pogled. Don Basilio, sa zastrašujućom crvenom olovkom u ruci, gledao me je hladno. Hteo sam da progutam pljuvačku, ali su mi usta bila suva. Don Basilio uze one stranice i vrati mi ih. Uzeo sam ih i okrenuo se prema vratima najbrže što sam znao i umeo, govoreći sebi da će uvek biti mesta za još jednog čistača cipela u lobi-ju hotela „Kolon“.

„Spustite to u pogon i neka krene u štampu“, reče glas iza mojih leđa.

Okrenuo sam se, verujući da sam predmet neke okrutne šale. Don Basilio je otvorio ladicu svog pisaćeg stola, izbrojao deset peseta i stavio ih na sto.

„Ovo je vaše. Predlažem vam da time kupite novi kaput, jer ima već otprilike četiri godine kako vas gledam u tom istom, a još uvek

vam je jedno šest brojeva veći. Ako hoćete, idite do gospodina Panteleonija u njegovu krojačku radnju u Ulici Eskudeljers i recite mu da sam vas ja poslao. Lepo će vas uslužiti.“

„Mnogo vam hvala, don Basilio. Tako ću i učiniti.“

„I krenite da mi spremate još jednu ovakvu priču. Za tu vam dajem nedelju dana. Ali nemojte da mi se uspavate. I možda bismo u ovoj mogli da imamo manje mrtvih; današnjem se čitaocu sviđa sladunjav kraj u kom pobeđuje veličina ljudskog duha i tako te gluposti.“

„Da, don Basilio.“

Pomoćnik direktora klimnu glavom i pruži mi ruku. Stegao sam je.

„Dobro ste to uradili, Martine. U ponedeljak hoću da vas vidim za stolom koji je pripadao Hunsedi, a koji je sad vaš. Objavljiću vas u nastavcima.“

„Neću vas izneveriti, don Basilio.“

„Ne. Nećete me izneveriti. Ostavićete me na cedilu, pre ili kasnije. I dobro ćete postupiti, jer vi niste novinar niti ćete to ikad biti. Ali još niste ni pisac krimi romana, ma šta vi mislili. Ostanite ovde neko vreme i pokazaćemo vam stvari koje nije na odmet znati.“

U tom trenutku, kad sam se opustio, obuze me takav osećaj zahvalnosti da sam imao želju da zagrlim tu gromadu od čoveka. Don Basilio, s ponovo navučenom maskom grubijana, prikuca čelični pogled za mene i pokaza mi vrata.

„Bez sentimentalnih scena, molim vas. Zatvorite vrata za sobom. Sa spoljašnje strane. I srećan vam Božić.“

„Srećan Božić.“

Narednog ponedeljka, kad sam stigao u redakciju nameran da sednem po prvi put za svoj sopstveni pisaci sto, našao sam koverat od ukrasnog papira sa vrpcom i na njemu svoje ime ispisano rukopisom koji sam godinama prekucavao. Otvorio sam ga. Unutra sam našao zadnju stranu nedeljnog izdanja na kojoj je moja priča bila uokvirena i poruku sledeće sadržine:

Ovo je samo početak. Za deset godina ja ću biti šegrt, a ti majstor. Tvoj prijatelj i kolega, Pedro Vidal.

2

Moj književni debi preživeo je vatreno krštenje, i don Basilio mi je, baš kao što je i rekao, dao priliku da objavim još nekoliko sličnih priča. Uskoro je direkcija odlučila da će se moja blistava karijera razvijati u ritmu jedne priče sedmično, sve dok uspevam da i dalje na vreme obavljam svoja redovna zaduženja u redakciji za istu platu. Opijen taštinom i umorom, provodio sam dane prepravljajući tekstove svojih kolega i redigujući u letu hronike o nečuvenim dešavanjima i užasima, da bih kasnije mogao da posvetim svoje noći pisanju. Sam u redakciji, pisao sam dekadentni i operetski serijal koji sam već neko vreme negovao u svojoj mašti i koji je, pod naslovom *Tajne Barselone*, besramno ukrštao sve od Dime do Stokera, preko Sua i Fevala. Spavao sam po tri sata dnevno i izgledao kao da sam i njih proveo u mrtvačkom sanduku. Vidal, koji nikad nije osetio tu glad koja nema veze sa stomakom i koja čoveka izjeda iznutra, smatrao je da ću sebi tako spržiti mozak i da ću, tim tempom, pre dočekati sopstveni sprovod nego dvadeseti rođendan. Don Basilio, kojeg moja marljivost nije skandalizovala, imao je rezerve drugačije prirode. Objavljivao mi je svaki nastavak škrgućući zubima, iznerviran onim što je smatrao preteranom morbidnošću i nesrećnim traćenjem mog talenta na priče i zaplete sumnjivog ukusa.

Tajne Barselone ubrzo su iznedrile malu zvezdu naracije u nastavcima, heroinu koju sam zamišljao kako samo može da se zamišlja *femme fatale* sa sedamnaest godina. Kloe Permanjer je bila mračna princeza svih vampirica. Preterano inteligentna i još više izopačena, Kloe Permanjer je uvek nosila neki fini korset po posled-

njoj modi što pali maštu i bila je ljubavnica i leva ruka zagonetnog Baltasara Morela, koji je bio mozak podzemnog sveta i živeo u zemunici prepunoj mašina i mračnih relikvija, čiji se tajni ulaz nalazio u urušenim tunelima ispod katakombi Gotske četvrti. Kloe se najradije svojih žrtava otarasivala tako što bi ih zavela hipnotičkim plesom prilikom kog bi sa sebe skinula odeću, da bi ih onda poljubila otrovnim karminom koji bi im paralizovao sve mišiće u telu i od kog bi umirali gušeći se u tišini dok bi ih ona gledala u oči, nakon što bi prethodno popila protivotrov rastvoren u najfinijem „dom perinjona“. Kloe i Baltasar su imali svoj sopstveni kodeks časti: likvidirali su samo šljama i čistili svet od ubica, gmazova, licemera, fanatika, smrknutih dogmata i svakojakih kretena koji još više upropašćavaju svet u ime zastava, bogova, jezika, rasa ili bilo kakvog drugog đubreta kojim mogu da prikriju svoju pohlepu i svoju bedu. Za mene su oni bili krivoverni heroji, kao što svi stvarni heroji i jesu. Za don Basilija, po čijem je književnom ukusu bilo zlatno doba španskog stiha, to je bila budalaština kolosalnih razmera, ali je, u svetlu dobrog prijema na koji su priče naišle i naklonosti koju je, uprkos sebi samom, prema meni osećao, tolerisao moje ekstravagancije i pripisivao ih višku mladalačkog žara.

„Vi imate više spisateljskog dara i umeća nego ukusa, Martine. Patologija koja vas mori ima ime i ono je *grand guignol*, i to je za zaplet ono što je sifilis za polne organe. Možda je proces dolaženja do njega prijatan, ali odatle sledi samo sunovrat. Morali biste da čitate klasike, ili bar don Benita Peresa Galdosa, da biste unapredili svoje literarne aspiracije.“

„Ali čitaocima se sviđaju priče“, objašnjavao sam ja.

„Nije na vama da procenjujete. Na konkurenciji je, koja je tako zlobna i sitničava da je u stanju da pošalje vrednog čoveka u katoniju, i za to joj ne treba ni ceo jedan pasus. Da li ćete više jednom sazreti i konačno otpasti s drveta zabranjenog voća.“

Ja sam klimao glavom glumeći skrušenost, ali u potaji sam milovao one zabranjene reči, *grand guignol*, i govorio sebi da svakom idealu, koliko god frivolan bio, treba neko ko će se boriti za njega.

Počinjao sam da se osećam najsrećnijim od svih smrtnika kad sam otkrio da nekolicini kolega iz novina nije baš prijatno što je zvanični miljenik i maskota redakcije počeo da ulazi u svet književnosti dok su njihove sopstvene književne nade i ambicije već godinama čamile u nekom sivom međuprostoru oskudice. Činjenica da su čitaoci naših novina pomamno čitali i cenili te skromne priče više nego bilo šta objavljeno kod nas u poslednjih dvadeset godina samo je pogoršavala stvari. Za jedva nekoliko nedelja, video sam kako povređeni ponos onih koje sam doskora smatrao svojom jedinom porodicom iste te ljude pretvara u neprijateljski nastrojene sudije, koji prestaju da mi se javljaju, da razgovaraju sa mnom i počinju da uživaju bruseći svoj prezreni talenat smišljanjem podrugljivih i prezrivyh izraza meni iza leđa. Moja dobra i neobjašnjiva sreća pripisivana je pomoći Pedra Vidala, neznanju i gluposti naših pretplatnika, te sve rasprostranjenijoj i sa svih strana potkrepljivanoj nacionalnoj paradigmi koja je bezrezervno propisivala da je postizanje određenog uspeha u bilo kakvoj profesiji nepobitan dokaz nesposobnosti i nepostojanja ikakvih zasluga.

U svetlu tog neočekivanog i groznog obrta, Vidal se trudio da me oraspoloži, ali ja sam počinjao da sumnjam da su moji dani u redakciji odbrojani.

„Zavist je religija mediokriteta. Ona im vraća snagu, ona je odgovor na nemire koji ih izjedaju i, na kraju krajeva, rastoči im dušu i dozvoli im da opravdavaju svoju bedu i svoju pohlepu dok ne poveruju da su to vrline i da će se vrata raja otvoriti samo nesrećnicima kao što su oni, koji kroz život prolaze ne ostavljajući drugog traga do li namere da omalovaže ostale i da isključe, i ako je moguće unište, one koji, samom činjenicom da postoje i da su takvi kakvi su, ukazuju na njihovo siromaštvo duha, uma i snage. Srećan je onaj na koga laju kreteni jer im njegova duša neće nikad pripadati.“

„Amin“, složio se don Basilio. „Da se niste rodili sa srebrnom kašikom u ustima, svakako biste bili pop. Ili revolucionar. Na takve pridike bi skrušen pao na kolena čak i biskup.“

NOVA PRIČA IZ SERIJALA O GROBLJU ZABORAVLJENIH KNJIGA!

Barcelona – dvadesete godine prošlog veka. U turbulentnom vremenu u kome je život težak i neizvestan, mladi pisac David Martin, opsednut nemogućom ljubavlju, dobija ponudu od misterioznog izdavača da napiše knjigu kakva nikada nije napisana u zamenu za bogatstvo i, možda, nešto više... Kroz kontakt sa tajanstvenim izdavačem, David se upliće u mračnu priču koja je započeta pre mnogo godina. Što više pokušava da se izvuče iz komplikovane situacije u kojoj se nalazi, sve više postaje deo niza tragičnih dešavanja.

Svojim blistavim pripovedačkim majstorstvom, autor *Senke vetra* vraća nas u Groblje zaboravljenih knjiga, uvlačeći nas u veliku avanturu punu intriga, romanse i tragedije, kroz lavirint tajni i obmana, gde se čari knjige, strasti i prijateljstva prepliću u veličanstvenoj pripovesti.

Igra anđela nam opisuje događaje koji su prethodili onima u *Senci vetra*, mameći čitaoca da istražuje nepregledne dubine tajni koje okružuju jedan grad i moć pisane reči.

„Pripovedački dar Ruisa Safona doseže nove visine.”

– *El Mundo*

„Safon demonstrira majstorski minuciozan zaplet i neverovatno bogatstvo jezika.”

– *Entertainment Weekly*

Kao svojevrsni nastavak *Senke vetra*, jedne od najčitanijih knjiga španske književnosti svih vremena, *Igra anđela* je postigla milionski tiraž u Španiji, postala je veliki hit u Italiji, Nemačkoj i latinoameričkim državama, a trenutno se prevodi na sve značajnije svetske jezike.

Čarobna knjiga
WWW.CAROBNACKNJIGA.COM

